

Motion till riksdagen 2023/24:2849

av Rasmus Ling m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2023/24:68 Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att komplettera strategin med en kritisk analys av förslagen i Tidöavtalet när det gäller ökad trygghet och att motverka brottslighet, på både kort och lång sikt, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i det fortsatta arbetet bör beakta vikten av en fungerande välfärd och tillit till samhällets institutioner och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i det fortsatta arbetet bör lyfta fram det breda förebyggande arbetet och retorikens betydelse och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i det fortsatta arbetet bör beakta vikten av satsningar på integration och en migrationspolitik som främjar i stället för att försvåra integration och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillräckliga resurser och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen har presenterat skrivelsen Barriärer mot brott, där man beskriver sin inriktning, utgångspunkter och förslag för att bekämpa och förebygga brottslighet. En socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet, säger titeln vidare.

Strukturen i skrivelsen har gjorts genom att beskriva tre olika s.k. barriärer mot brottsligheten. Den första barriären beskrivs vara ett brett förebyggande arbete. Den andra att en negativ utveckling måste brytas tidigt och den tredje att kriminella banor ska stoppas. Uppdelningen bygger på det folkhälsovetenskapliga sättet att se på förebyggande arbete och är inte konstig i sig. Men det beror på vad man väljer att ta med och inte.

Inledningsvis ska här sägas att vi i Miljöpartiet har en diametralt annorlunda syn än regeringen på hela fokusområdet för propositionen. Det gäller vikten av insatser, utformningen av insatser, vikten och utformningen av en fungerande välfärd, demokratiska samhällsinstitutioner, liksom civilsamhällets, betydelse och hur man bäst skapar goda uppväxtvillkor för barn och unga och tillförsäkrar fungerande skyddsnät.

Vår politik och konkreta politiska förslag ser därför sammantaget också mycket annorlunda ut. Vår analys och politiska förslag framgår t.ex. av partimotionerna En tydlig väg till integration (2023/24:2691) och Rättspolitik (2023/24:2669).

Miljöpartiet anser att en av förutsättningarna för en välfungerande demokrati är att alla människor kan känna sig trygga och säkra. Så är det inte i dag. Att bryta våldsspiralen börjar med att ge varje barn som växer upp i Sverige en tro på sig själv och sin framtid och en utbildning som rustar för att ta sig an den framtiden. Samtidigt behövs givetvis riktade brottsförebyggande insatser för att ge stöd till barn i riskzon att hamna i kriminalitet samtidigt som stödet till föräldrar måste förstärkas. En fungerande välfärd är dock absolut A och O, med tillräckliga resurser där yrkeskåren har tillräckligt med handlingsutrymme för sitt uppdrag. Ett socialförsäkringssystem som fungerar väl och kan fänga upp människors behov av hjälp i stället för att slå ut dem som inte håller måttet. Vi utvecklar vår hållning i partimotionerna.

Regeringens analys och slutsatser av sina egna förslag och initiativ haltar också på flera sätt. Regeringen förbiser också att dess politik i övrigt i hög grad skapar nya och högre barriärer för människor. Utöver ökad ojämställdhet och klyftor i samhället skapas även större utsatthet i livssituationer med alla de risker det för med sig.

I stället för att motverka utanförskap och grogrund för kriminalitet riskerar regeringens politik att skapa detsamma. Vi vill här lyfta fram några aspekter.

Rannsakan om risker med politiska förslag

När regeringen nu är uppbunden av överenskommelser med SD i Tidöavtalet hade det varit på sin plats att med en kritisk analys skärskåda de olika politiska förslagen och i vilken grad de kan riskera att slå mot ökad trygghet och t.o.m. öka risken för brottslighet i stället för att minska den. Även en analys ur kort och långt perspektiv skulle behöva göras. Vad riskerar t.ex. visitationszonerna eller det som man numera vill kalla säkerhetszoner att föra med sig? Eller att hela familjer blir tvungna att lämna sin bostad om ett barn begått brott? Var hamnar vi om en person inte känner tilltro till att polisen är där för att ge skydd utan i stället för att misstro? Många människor känner en ökad oro för att hudfärg och utseende ges större betydelse i vårt samhälle, med åtföljande diskriminering och rasism.

Ett annat flagrant exempel är förslaget om en angiverilag, dvs. anmälningsplikten som innebär att t.ex. lärare, sjukvårdspersonal eller bibliotekarier ska börja förhålla sig på ett helt annat sätt till sitt uppdrag. De förväntas börja bedöma vilka som är värdiga mottagare av insatser och inte och vilka som ska anges. Sällan har väl ett förslag som

angiverilagen mött så stort motstånd; fackföreningar och yrkeskårer har protesterat brett och högljutt. Anmälningssplikten går emot de etiska principerna i yrket. Förslaget om att behöva betala för tolk i sjukvården har också dragit igång en stor etisk debatt.

En fungerande välfärd är förebyggande

I skrivelsen benämns den första s.k. barriären ”ett brett förebyggande arbete”. Det absolut grundläggande, en fungerande välfärd, tillit till samhällets institutioner, lyser dock i hög grad med sin frånvaro. Och därmed finns heller inte någon analys av dagsläget, vad som behövs och vad man tänker göra åt det. Vi har i dagsläget en socialtjänst som har mycket svårt att mäta med att göra de insatser de själva vet behövs och nya insatser som de är ålagda att göra. Lärare och rektorer larmar t.ex. och pekar på en rad väldigt allvarliga problem i skolan. Elev efter elev riskerar att halka efter och missa de framtidsmöjligheter var och en ska ha likvärdiga möjligheter till. Vissa saker lyfts i skrivelsen, men inte den grundläggande problematiken. Det hjälper t.ex. inte att ha tänkt rätt om det inte finns tillräckligt många lärare i skolan, om klasserna är för stora eller om läraren som begär extra stöd för att alla ska få grunderna i att läsa, skriva och räkna får nej. Regeringen behöver lyssna på yrkeskårer och forskare om vad som behövs och ta finansieringsfrågan på allvar. Det är inte nödvändigtvis fler utredningar som behövs.

Även retorik inverkar

Även om regeringen delvis skriver om ett ”brett förebyggande arbete” glider man ofta in i att använda begreppet brottsförebyggande. Det syns till viss del i skrivelsen, men återkommer också ofta i regeringens retorik.

Självklart är brottsförebyggande insatser viktiga. Men det finns en skillnad i fokus. Socialtjänsten har t.ex. ett vidare syfte – barn ska ha bra uppväxtvillkor och få stöd att frigöra och utveckla sina resurser enligt målparagrafer i socialtjänstlagen, men där förebyggande insatser allt som oftast naturligtvis även kan fungera brottsförebyggande. Bris lyfter i sin årsrapport från i år oro över att fokus förskjutits mot repression bort från förebyggande fokus. De pekar på att ett tidigt och tillgängligt stöd för familjer är nödvändigt för att fånga upp barn och familjer i behov av hjälp. De skriver också: ”Det nya politiska tonläget riskerar att skada barns tillit till samhället, påverka barnsynen i Sverige och minska chanserna för de barn som befinner sig i gängkriminella miljöer att återanpassas i samhället.” Det är i högsta grad tänkvärt.

En politik för integration behövs – inte svartmålning av invandrare

Vi i Miljöpartiet vänder oss starkt mot regeringens sätt att beskriva människor som kommit till Sverige som ett problem, vilket återkommer både direkt och indirekt. Begreppen som används i avsnittet speglar och skapar en problematisk syn på människosyn. Invandringen beskrivs i bestämd form som något helt annat än vad det egentligen handlar om för många. Grunden till varför människor flyr, rätten till asyl om

man riskerar tortyr eller dödsstraff och det gemensamma åtagande som Sverige tillsammans med andra länder ställt sig bakom nämns inte.

I stället används begreppet invandring instrumentellt och hur människor i högre utsträckning ska skickas tillbaka eller förmås återvända. Det protektionistiska perspektivet blir tydligt. Även om man inleder med att säga att Sverige ska vara ett öppet land mot omvärlden så kommer därefter väldigt många ”men”.

Att insatser behövs för en bättre integration i Sverige är viktigt både för individer och för samhället. Vi i Miljöpartiet efterlyser i stället en aktiv politik för stärkt integration och vi beskriver vår syn och våra förslag vidare i partimotionen En tydlig väg till integration (2023/24:2691). Vi ser även att regeringens migrationspolitik på flera sätt försvårar för nyanlända att integreras snabbt i samhället. Vi anser att verkliga satsningar på integration och en migrationspolitik som främjar i stället för att försvåra integration är absolut nödvändig.

Tillräckliga resurser krävs

En fungerande och tillräckligt utbyggd välfärd är basen i ett förebyggande förhållnings-sätt. Forskningen visar på det och yrkeskårer vet det. Det har kopplingar till individers framtida möjligheter, hälsa, risk för missbruk och brottslighet.

Därför är det djupt bekymmersamt att så många delar av offentlig sektor för närvarande är hårt pressade.

Inflationen har spätt på situationen ytterligare. Regeringen hade kunnat välja att öka de generella statsbidragen både långsiktigt och i denna situation. Det har man inte gjort. I stället har man häpnadsväckande nog valt att sänka skatten för höginkomsttagare och bara ge marginellt med extra riktade stöd till kommuner och regioner.

Dessutom ökar man kraven på vad socialtjänsten ska göra, utan att den har reella förutsättningar för det.

Skolans huvuduppgift är utbildning av hög kvalitet, och när skolan lyckas med den uppgiften är det en stark skyddsfaktor för individer, grupper och samhälle. Men för det krävs tillräckligt med resurser och att skolan ska kunna vara trygg med att beslutsfattare förstår behovet av tillräckligt med resurser kontinuerligt.

Om man tar det förebyggande perspektivet på allvar behöver regeringen tänka om här och se till att det finns resurser för det arbete som yrkeskårer över hela landet vet är helt nödvändiga för att basen ska fungera. Det spelar inte någon roll hur många utredningar man tillsätter om inte basen fungerar.

De varsel och åtstramningar som sker nu i landets kommuner riskerar att slå tillbaka. Det gör även ett minskat stöd till kultur, folkbildning och det civila samhället. Regeringen behöver tänka om för att förebygga att människor hamnar i utsatta livssituationer och för att förebygga brott i realiteten.

Rasmus Ling (MP)

Jan Riise (MP)

Camilla Hansén (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

